

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

10 septembrie 2014*

„Trimitere preliminară — Directiva 93/13/CEE — Clauze abuzive — Contract de credit de consum — Articolul 1 alineatul (2) — Clauză care reflectă un act cu putere de lege obligatoriu — Domeniul de aplicare al directivei — Articolul 3 alineatul (1), articolul 4, articolul 6 alineatul (1) și articolul 7 alineatul (1) — Garantarea creanței printr-o garanție constituită asupra unui bun imobiliar — Posibilitatea executării acestei garanții printr-o vânzare la licitație — Control jurisdicțional”

În cauza C-34/13,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Krajský súd v Prešove (Slovacia), prin decizia din 20 decembrie 2012, primită de Curte la 23 ianuarie 2013, în procedura

Monika Kušionová

împotriva

SMART Capital a.s.,

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul M. Ilešič, președinte de cameră, domnii C. G. Fernlund, A. Ó Caoimh, doamna C. Toader (raportor) și domnul E. Jarašiūnas, judecători,

avocat general: domnul N. Wahl,

grefier: domnul M. Aleksejev, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 5 iunie 2014,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru guvernul slovac, de B. Ricziová, în calitate de agent;
- pentru guvernul german, de T. Henze și de J. Kemper, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de A. Tokár și M. van Beek, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general, pronunță prezenta

* Limba de procedură: slovacă.

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea Directivei 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273) și a Directivei 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului (JO L 149, p. 22, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 260), în lumina articolului 38 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), precum și a Hotărârii Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între doamna Kušionová, pe de o parte, și SMART Capital a.s (denumită în continuare „SMART Capital”), pe de altă parte, cu privire la modalitățile de executare a unei garanții constituite pentru un contract de împrumut ipotecar și la caracterul licit al clauzelor care figurează în acest contract.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Articolul 7 din cartă prevede că „[o]rice persoană are dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a secretului comunicațiilor”.
- 4 Articolul 38 din cartă prevede că politicile Uniunii Europene asigură un nivel ridicat de protecție a consumatorilor.
- 5 Articolul 47 din cartă prevede la primul paragraf:

„Orice persoană ale cărei drepturi și libertăți garantate de dreptul Uniunii sunt încălcate are dreptul la o cale de atac eficientă în fața unei instanțe judecătorești, în conformitate cu condițiile stabilite de prezentul articol.”

- 6 Al doisprezecelea, al treisprezecelea, al paisprezecelea și al douăzeci și patrulea considerent ale Directivei 93/13 au următorul cuprins:

„întrucât, cu toate acestea, în stadiul lor actual, legislațiile interne permit doar preconizarea unei armonizări parțiale; întrucât, în special, prezenta directivă nu se referă decât la clauzele contractuale care nu au fost negociate individual; întrucât statele membre ar trebui să aibă posibilitatea, respectând în același timp dispozițiile [Tratatului CE], de a le asigura consumatorilor un nivel mai ridicat de protecție prin dispoziții de drept intern mai stricte decât cele din prezenta directivă;

întrucât se consideră că actele cu putere de lege sau normele administrative ale statelor membre, care determină direct sau indirect clauzele contractelor încheiate cu consumatorii, nu conțin clauze abuzive; întrucât, în consecință, nu este necesar ca prezenta directivă să se aplice clauzelor care reflectă actele cu putere de lege sau normele administrative obligatorii [...]; întrucât, în această privință, formularea «acte cu putere de lege sau norme administrative obligatorii» din articolul 1 alineatul (2) se referă și la normele care, în conformitate cu legea, se aplică între părțile contractante, cu condiția să nu se fi instituit alte acorduri;

întrucât, cu toate acestea, statele membre trebuie să se asigure că nu sunt incluse clauze contractuale abuzive [...]

[...]

întrucât autoritățile judiciare sau administrative din statele membre trebuie să aibă la dispoziție mijloace adecvate și eficiente pentru a împiedica aplicarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii”.

7 Articolul 1 din Directiva 93/13 prevede:

„(1) Scopul prezentei directive este de apropiere a actelor cu putere de lege și actelor administrative ale statelor membre privind clauzele abuzive în contractele încheiate între un vânzător sau furnizor și un consumator.

(2) Dispozițiile prezentei directive nu se aplică clauzelor contractuale care reflectă acte cu putere de lege sau norme administrative obligatorii [...]”

8 Conform articolului 4 alineatul (1) din această directivă:

„Fără să aducă atingere articolului 7, caracterul abuziv al unei clauze contractuale se apreciază luând în considerare natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul și raportându-se, în momentul încheierii contractului, la toate circumstanțele care însoțesc încheierea contractului și la toate clauzele contractului sau ale unui alt contract de care acesta depinde.”

9 Articolul 6 alineatul (1) din directiva menționată prevede: „[s]tatele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor, în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator [...]”.

10 Articolul 7 alineatul (1) din aceeași directivă prevede:

„Statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori.”

Dreptul slovac

11 Potrivit articolului 151j alineatul (1) din Codul civil:

„În cazul în care o creanță garantată nu este plătită potrivit condițiilor legale și cu respectarea termenelor, creditorul beneficiar al garanției poate să inițieze executarea garanției. În cadrul executării bunului grevat de garanție, creditorul beneficiar al garanției își poate satisface creanța în modul stabilit în contract sau prin vânzarea la licitație a bunului grevat de garanție conform legii [...] sau poate pretinde satisfacerea acestei creanțe prin vânzarea bunului grevat de garanție potrivit legilor speciale [...], sub rezerva unor prevederi diferite ale prezentului cod sau ale unei legi speciale.”

12 Instanța de trimitere precizează că alineatul menționat conține o primă notă de subsol, inserată după termenii „conform legii”, care trimite la Legea nr. 527/2002 privind vânzările la licitație voluntare și care completează Legea Consiliului Național Slovac nr. 323/1992 privind notarii și activitățile notariale (Statutul notariatului), cu modificările ulterioare (denumită în continuare „Legea privind vânzările la licitație voluntare”), și o a doua notă de subsol, care este situată după termenii „potrivit legilor speciale”, care trimite la Codul de procedură civilă sau la Codul privind executarea.

13 Articolul 151m din Codul civil prevede:

„(1) Creditorul beneficiar al garanției poate vinde bunul grevat de garanție în modul stabilit în contractul de constituire a garanției sau prin licitație cel mai devreme după 30 de zile de la data notificării persoanei care a constituit garanția și a debitorului, în cazul în care aceste persoane sunt diferite, atunci când legea specială nu prevede altfel [...]

(2) După notificarea începerii executării bunului grevat de garanție, persoana care a constituit garanția și creditorul beneficiar al garanției pot conveni că creditorul beneficiar al garanției este autorizat să vândă bunul grevat de garanție în modul stabilit în contractul de constituire a garanției sau prin licitație, chiar și înainte de împlinirea termenului prevăzut la alineatul (1).

(3) Creditorul beneficiar al garanției care a început executarea bunului grevat de garanție, în scopul satisfacerii propriei creanțe în modul stabilit în contractul de constituire a garanției, poate în orice moment, în cursul acestei executări, să schimbe modul de executare și să vândă la licitație bunul grevat de garanție sau să pretindă satisfacerea creanței prin vânzarea bunului grevat de garanție potrivit legilor speciale. Creditorul beneficiar al garanției trebuie să informeze persoana care a constituit garanția cu privire la schimbarea modului de executare a bunului grevat de garanție.”

14 În temeiul articolului 74 alineatul (1) din Codul de procedură civilă, instanța poate dispune măsuri provizorii în cazul în care este necesar să se reglementeze cu caracter temporar raporturile dintre părți sau în cazul în care există riscul ca executarea deciziei judecătorești să fie compromisă. În conformitate cu articolul 76 alineatul (1) din acest cod, instanța poate impune unei părți măsuri provizorii, în mod special „pentru a face, pentru a nu face sau pentru a permite ceva”.

15 Legea privind vânzările la licitație voluntare definește la articolul 6 adjudecătorul ca fiind „persoana care organizează licitația, care îndeplinește condițiile stabilite de prezenta lege specială, care îl autorizează să exercite activitatea în cauză”, iar la articolul 7 alineatul (1) solicitantul licitației ca fiind proprietarul bunului care face obiectul licitației, creditorul beneficiar al garanției sau persoana autorizată să solicite executarea licitației în temeiul unei legi speciale.

16 Mai precis, în ceea ce privește creditorul beneficiar al garanției, articolul 7 alineatul (2) din aceeași lege prevede că acesta trebuie să declare în scris nu numai că bunul care face obiectul licitației poate fi vândut la licitație, ci și existența, valoarea și scadența creditului pentru care se solicită executarea bunului grevat de garanție în sensul prezentei legi.

17 Potrivit articolului 16 alineatul (1) din legea menționată, vânzarea la licitație nu poate fi realizată decât pe baza unei convenții semnate între persoana care a avut inițiativa vânzării și adjudecător.

18 În temeiul articolului 17 din Legea privind vânzările la licitație voluntare, adjudecătorul este obligat să anunțe vânzarea la licitație prin publicarea unui anunț. În cazul în care obiectul vânzării este un apartament, o casă, un alt imobil, o întreprindere sau una dintre părțile sale sau dacă oferta cea mai mică este mai mare de 16 550 de euro, adjudecătorul publică anunțul de licitație cu cel puțin 30 de zile înainte de începerea licitației și de asemenea trimite fără întârziere anunțul privind licitația publică la minister pentru publicare în *Jurnalul oficial comercial*. Anunțul de vânzare la licitație se transmite de asemenea persoanei care a avut inițiativa licitației publice, debitorului creanței garantate, proprietarului bunului scos la licitație, în cazul în care nu este aceeași persoană cu debitorul.

19 În ipoteza în care obiectul vânzării la licitație este un apartament, o casă, un alt imobil, articolul 20 alineatul (13) din această lege prevede că desfășurarea acestei vânzări trebuie să fie consemnată într-un act notarial, în care notarul menționează de asemenea obligația ce revine proprietarului anterior în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) prima teză din aceeași lege.

- 20 Articolul 21 alineatul (2) din legea menționată prevede că, în cazul încălcării oricăreia dintre prevederile acesteia, persoana care se consideră lezată poate să solicite instanței să declare nulitatea licitației. Dreptul de a sesiza instanța cu o cerere de anulare se stinge în termen de trei luni de la data adjudecării, cu excepția cazului în care anularea este solicitată pentru comiterea unei fapte penale și licitația privește o casă ori un apartament în care proprietarul anterior locuia în mod oficial.
- 21 Articolul 21 alineatul (4) din această lege precizează că părțile din procedura de anulare a unei licitații în temeiul alineatului (2) al acestui articol sunt persoana care a avut inițiativa licitației, adjudecătorul, adjudecatarul, proprietarul anterior și persoana care pretinde că i-au fost încălcate drepturile în conformitate cu alineatul (2).
- 22 În cazul nerespectării obligațiilor de către adjudecatar sau al anulării vânzării de către instanță, articolul 21 alineatul (5) prevede că licitația este declarată ca fiind lipsită de efecte începând de la data adjudecării.
- 23 În cazul vânzării la licitație a unui bun în temeiul articolului 20 alineatul (13) din Legea privind vânzările la licitație voluntare, articolul 29 alineatul (2) din aceasta prevede mai întâi că proprietarul anterior este obligat să predea bunul fără întârziere, după prezentarea unei copii certificate pentru conformitate a actului notarial și a actului de identitate al adjudecatarului în conformitate cu cerințele menționate în anunțul de licitație publică. În continuare, adjudecătorul este obligat să întocmească pe loc un proces-verbal de predare a bunului vândut. În sfârșit, acest proces-verbal conține printre altele o descriere detaliată a stării bunului și a împrejurărilor în care au fost transferate drepturile și obligațiile aferente obiectului vânzării și, după caz, accesoriilor sale.
- 24 Articolul 32 alineatul (1) din legea amintită prevede că, în lipsa unor dispoziții contrare, beneficiile vânzării la licitație, după rambursarea cheltuielilor, satisfacerea creanței creditorului garantat și plata sumei rezultate în urma licitației, sunt vărsate fără întârziere proprietarului anterior de către adjudecător.

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 25 La 26 februarie 2009, doamna Kušionová a încheiat cu SMART Capital un contract de credit de consum pentru suma de 10 000 de euro. Pentru garantarea creditului s-a constituit un drept real de garanție asupra casei familiei, în care locuiește reclamanta din litigiul principal.
- 26 Aceasta din urmă a sesizat Okresný súd Humenné (Tribunalul Departamental din Humenné) cu o acțiune în anularea contractului de credit și a contractului de constituire a garanției, îndreptată împotriva SMART Capital, invocând natura abuzivă a clauzelor din contractul încheiat cu această întreprindere. Această instanță de prim grad a anulat în parte contractul de credit, constatând că anumite clauze contractuale erau abuzive. Contractul de constituire a garanției a fost, în schimb, anulat în totalitate. Hotărârea a fost atacată cu apel de ambele părți în fața Krajský súd v Prešove (Curtea Regională din Prešov).
- 27 Instanța de trimitere urmărește să determine dacă una dintre clauzele contractului de constituire a garanției, mai precis cea referitoare la executarea extrajudiciară a garanției care grevează bunul imobiliar dat în garanție de consumator, prezintă un caracter abuziv și amintește că respectiva clauză permite creditorului să execute garanția constituită fără intervenția unui control jurisdicțional.
- 28 În cadrul acestei aprecieri, instanța de trimitere a identificat totuși o dificultate suplimentară în măsura în care clauza vizată decurge dintr-o dispoziție legală, respectiv articolul 151j din Codul civil.

- 29 Întrucât clauzele contractuale al căror control este asigurat de instanța de trimitere sunt susceptibile să fie calificate drept abuzive în sensul Directivei 93/13, iar una dintre clauze este de origine legală, această instanță consideră că soluționarea litigiului principal depinde de interpretarea dreptului Uniunii.
- 30 În aceste condiții, Krajský súd v Prešove a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) [Directiva 93/13] și [Directiva 2005/29] trebuie interpretate, în lumina articolului 38 din [cartă], în sensul că este contrară acestor directive o reglementare a unui stat membru precum articolul 151j alineatul (1) din Codul civil coroborat cu celelalte dispoziții din reglementarea aplicabilă în speță, care permite creditorului să recupereze sumele rezultate din clauze contractuale abuzive prin executarea garanției imobiliare care grevează bunurile imobiliare ale consumatorului, în lipsa unei evaluări a clauzelor contractuale de către o instanță și în pofida existenței unui litigiu referitor la aspectul dacă este vorba despre clauze contractuale abuzive?
 - 2) Reglementările Uniunii Europene menționate [în prima întrebare] se opun aplicării unei reglementări de drept intern precum articolul 151j alineatul (1) din Codul civil coroborat cu celelalte dispoziții din reglementarea aplicabilă în speță, care permite creditorului să recupereze sumele rezultate din clauze contractuale abuzive prin executarea garanției imobiliare care grevează bunurile imobiliare ale consumatorului, în lipsa unei evaluări a clauzelor contractuale de către o instanță și în pofida existenței unui litigiu referitor la aspectul dacă este vorba despre clauze contractuale abuzive?
 - 3) Hotărârea Curții [Simmenthal, EU:C:1978:49,] trebuie înțeleasă în sensul că, în vederea realizării obiectivelor directivelor menționate [în prima întrebare] și în lumina articolului 38 din [cartă], instanța națională va înlătura aplicarea unor dispoziții de drept intern precum articolul 151j alineatul (1) din Codul civil coroborat cu celelalte dispoziții din reglementarea aplicabilă în speță, care permite creditorului să recupereze sumele rezultate din clauze contractuale abuzive prin executarea garanției imobiliare care grevează bunurile imobiliare ale consumatorului, în lipsa unei evaluări a clauzelor contractuale de către o instanță, și care îi permite de asemenea să evite controlul jurisdicțional din oficiu al clauzelor contractuale în pofida existenței unui litigiu?
 - 4) Articolul 4 din [Directiva 93/13] trebuie interpretat în sensul că o clauză contractuală dintr-un contract încheiat cu un consumator, fără ca acesta să fi fost reprezentat de un avocat, care permite creditorului să execute pe cale extrajudiciară o garanție imobiliară fără control jurisdicțional eludează principiul important al dreptului Uniunii referitor la controlul jurisdicțional din oficiu al clauzelor contractuale și este, prin urmare, abuzivă, chiar și într-un context în care formularea unei astfel de clauze contractuale rezultă dintr-o reglementare de drept intern?”

Evoluțiile înregistrate după formularea cererii de decizie preliminară

- 31 În ședința de audiere a pledoariilor din 5 iunie 2014, guvernul slovac a informat Curtea că, în urma adoptării Legii nr. 106/2014 Z.z. din 1 aprilie 2014, aplicabilă tuturor contractelor aflate în curs de derulare începând de la 1 iunie 2014, normele procedurale privind executarea garanțiilor au fost modificate.

32 În special, articolul V alineatul (7) din această lege ar fi completat articolul 21 alineatul (2) din Legea privind vânzările la licitație voluntare, astfel încât această dispoziție ar avea în prezent următorul cuprins:

„În cazul contestării validității contractului de constituire a garanției sau al încălcării prevederilor prezentei legi, persoana care pretinde că i-au fost încălcate astfel drepturile poate să solicite instanței să declare nulitatea vânzării [...]”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la admisibilitatea întrebărilor preliminare

33 Guvernul german consideră, în principal, că primele două întrebări adresate de instanța de trimitere cu titlu preliminar sunt inadmisibile.

34 Instanța de trimitere nu ar furniza, mai întâi, nici elementele de fapt, nici elementele de drept necesare Curții pentru a putea răspunde în mod util la întrebările menționate. Pe de o parte, posibilă executare a unei garanții fără intervenția unui control jurisdicțional nu ar constitui o problemă referitoare la o practică comercială neobișnuită. Pe de altă parte, instanța de trimitere nu ar face nicio trimitere concretă la dispozițiile Directivei 2005/29.

35 În continuare, aceste întrebări ar fi întrebări teoretice al căror răspuns nu ar fi de competența Curții. Astfel, situația descrisă de instanța de trimitere nu ar exista, întrucât garanția nu a fost încă executată de SMART Capital.

36 În sfârșit, procedura principală ar privi nulitatea contractului de împrumut și a convenției de constituire a garanției. Or, instanța de trimitere ar urmări să obțină, prin intermediul primelor două întrebări, mai curând o apreciere a conformității unor dispoziții procedurale naționale cu Directiva 93/13. Întrucât aceasta are ca scop apropierea legislațiilor statelor membre privind clauzele abuzive, ea nu ar viza, prin urmare, decât clauzele stipulate în contracte, iar nu condițiile executării unei astfel de garanții prevăzute de dreptul național.

37 Deși recunoaște că cererea de decizie preliminară prezintă anumite lacune, guvernul slovac consideră totuși că primele două întrebări adresate de instanța de trimitere sunt admisibile. În ceea ce o privește, Comisia Europeană a susținut în ședință că în prezenta cauză nu sunt reunite condițiile de inadmisibilitate astfel cum au fost definite de Curte în Ordonanța SKP (C-433/11, EU:C:2012:702) și consideră, pe cale de consecință, că aceste două întrebări sunt admisibile.

38 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii adresate de instanța națională în cadrul normativ și factual pe care îl definește sub propria răspundere și a cărui exactitate Curtea nu are competența să o verifice beneficiază de o prezumție de pertinență. Respingerea de către Curte a unei cereri de decizie preliminară formulate de o instanță națională este posibilă numai dacă este evident că interpretarea dreptului Uniunii solicitată nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util întrebărilor care i-au fost adresate (Hotărârea Pohotovost, C-470/12, EU:C:2014:101, punctul 27 și jurisprudența citată).

39 În primul rând, trebuie subliniat că prima întrebare preliminară vizează astfel, pe lângă Directiva 93/13, și Directiva 2005/29. Totuși, astfel cum a susținut în mod întemeiat guvernul german, instanța de trimitere se limitează să citeze această din urmă directivă fără să precizeze motivul pentru care

interpretarea sa este necesară pentru soluționarea litigiului principal. În plus, ea nu precizează nici în ce măsură procedura de executare a garanției contestată de reclamanta din procedura principală ar fi susceptibilă să constituie o practică comercială neloială.

- 40 În ceea ce privește obiectul prezentei cereri de decizie preliminară, aceasta privește domeniul de aplicare al articolului 1 alineatul (2), al articolului 3 alineatul (1), al articolului 4, al articolului 6 alineatul (1) și al articolului 7 alineatul (1) din Directiva 93/13, dispoziții în temeiul cărora legiuitorul Uniunii a prevăzut o excepție de la domeniul de aplicare al acestei directive, a definit ceea ce constituie o clauză abuzivă, a enunțat regula potrivit căreia o clauză abuzivă nu creează obligații pentru consumator și a precizat că statele membre se asigură că există mijloace adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive.
- 41 Prin urmare, se va răspunde la întrebările adresate de instanța de trimitere numai în raport cu dispozițiile Directivei 93/13.
- 42 În al doilea rând, faptul că garanția nu a fost încă complet executată nu înseamnă că întrebările respective au caracter ipotetic. Pe de o parte, instanța de trimitere subliniază că SMART Capital a făcut în mod real demersuri față de consumator pentru a proceda la vânzarea bunului imobiliar care constituie garanția. Pe de altă parte, chiar dacă executarea garanției nu a fost finalizată, întrebările adresate vizează mai puțin să se determine dacă vânzarea a fost finalizată decât dacă creditorul poate *de iure* să procedeze la o astfel de vânzare și dacă debitorul dispune de căi de atac judiciare pentru a contesta realizarea acesteia.
- 43 În acest sens, întrebările preliminare nu sunt de natură ipotetică, iar interpretarea dispozițiilor Directivei 93/13 este necesară pentru soluționarea litigiului principal.
- 44 Având în vedere cele ce precedă, cererea de decizie preliminară trebuie, așadar, să fie declarată admisibilă.

Cu privire la fond

Cu privire la prima-a treia întrebare

- 45 Trebuie să se precizeze că, deși prima întrebare nu menționează decât articolul 38 din cartă, prezenta cerere de decizie preliminară se referă în esență și citează în mod special articolul 47 din cartă printre elementele pertinente ale dreptului Uniunii. Dat fiind că primele trei întrebări adresate de instanța de trimitere vizează să se determine nivelul de protecție de care beneficiază consumatorii, precum și căile de atac judiciare de care dispun aceștia din urmă, articolul menționat trebuie să fie inclus printre instrumentele de drept al Uniunii a căror interpretare este solicitată Curții de instanța de trimitere.
- 46 Prin intermediul primelor trei întrebări, care trebuie să fie analizate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă, în lumina articolelor 38 și 47 din cartă, dispozițiile Directivei 93/13 trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal, care permite recuperarea unei creanțe, întemeiată pe clauze contractuale eventual abuzive, prin executarea extrajudiciară a unei garanții care grevează bunul imobiliar dat în garanție de consumator. În cazul unui răspuns afirmativ, instanța de trimitere urmărește să se stabilească dacă aceste dispoziții interne trebuie înlăturate, în conformitate cu jurisprudența rezultată din Hotărârea Simmenthal (EU:C:1978:49).
- 47 Trebuie să se amintească, pe de o parte, că articolul 38 din cartă prevede că politicile Uniunii asigură un nivel ridicat de protecție a consumatorilor. Articolul 47 din cartă privește dreptul la o cale de atac eficientă. Aceste dispoziții își produc efectele în ceea ce privește punerea în aplicare a Directivei 93/13 (a se vedea în acest sens Hotărârea Pohotovost, EU:C:2014:101, punctul 52).

- 48 Pe de altă parte, în jurisprudența sa, Curtea a statuat deja că sistemul de protecție pus în aplicare prin Directiva 93/13 se bazează pe ideea că un consumator se găsește într-o situație de inferioritate față de un vânzător sau furnizor în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare, situație care îl determină să adere la condițiile redactate în prealabil de vânzător sau furnizor, fără a putea exercita o influență asupra conținutului acestora (Hotărârea Pohotovost', EU:C:2014:101, punctul 39 și jurisprudența citată, Hotărârea Kásler și Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punctul 39 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea Sánchez Morcillo și Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, punctul 22).
- 49 În ceea ce privește executarea garanțiilor care însoțesc contractele de împrumut încheiate de consumatori, se impune să se constate că Directiva 93/13 nu conține nicio precizare referitoare la executarea garanțiilor.
- 50 Cu toate acestea, potrivit unei jurisprudențe constante, în lipsa unei armonizări în dreptul Uniunii a mecanismelor naționale de executare silită, revine ordinii juridice din fiecare stat membru atribuția de a prevedea astfel de norme în temeiul principiului autonomiei procesuale, cu condiția ca acestea să nu fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile situațiilor similare supuse dreptului intern (principiul echivalenței) și să nu facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de dreptul Uniunii (principiul efectivității) (a se vedea în acest sens Hotărârea Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 50 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea Pohotovost', EU:C:2014:101, punctul 46).
- 51 În ceea ce privește principiul echivalenței, trebuie să se constate că Curtea nu dispune de niciun element de natură să dea naștere unor îndoieli în legătură cu conformitatea reglementării în discuție în litigiul principal cu acesta.
- 52 În ceea ce privește principiul efectivității, trebuie amintit că deja Curtea a statuat că fiecare caz în care se ridică problema dacă o prevedere procedurală internă face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând cont de locul pe care respectiva prevedere îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia în fața diverselor instanțe naționale (Hotărârea Asociación de Consumidores Independientes de Castilla y León, C-413/12, EU:C:2013:800, punctul 34 și jurisprudența citată).
- 53 În plus, specificitatea procedurilor care se desfășoară în cadrul național între vânzatori sau furnizori și consumatori nu poate constitui un element de natură să afecteze protecția juridică de care trebuie să beneficieze aceștia din urmă în temeiul dispozițiilor Directivei 93/13 (a se vedea în acest sens Hotărârea Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, punctul 55 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea Aziz, EU:C:2013:164, punctul 62).
- 54 Prin urmare, trebuie să se determine, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, în ce măsură aplicarea protecției conferite de directiva menționată ar fi practic imposibilă sau excesiv de dificilă.
- 55 În speță, din dosar rezultă că articolul 151m alineatul (1) din Codul civil coroborat cu articolul 17 alineatul (3) din Legea privind vânzările la licitație voluntare prevede, pe de o parte, că o vânzare la licitație poate fi contestată în termen de 30 zile după notificarea executării garanției și, pe de altă parte, că persoana care contestă modalitățile acestei vânzări dispune, în temeiul articolului 21 alineatul (2) din aceeași lege, de un termen de trei luni de la adjudecare pentru a exercita calea de atac.
- 56 Or, deși Directiva 93/13 impune în litigiile dintre un vânzător sau furnizor și un consumator o intervenție pozitivă, exterioară părților din contract, a instanței naționale sesizate cu astfel de litigii (Hotărârea Asbeek Brusse și de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, punctul 39 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea Pohotovost', EU:C:2014:101, punctul 40 și jurisprudența citată), respectarea

- principiului efectivității nu poate merge până la a suplini integral pasivitatea totală a consumatorului vizat (a se vedea în acest sens Hotărârea Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punctul 47).
- 57 Sub rezerva verificărilor care trebuie efectuate de instanța de trimitere, combinarea termenelor prevăzute de legislația națională în discuție în litigiul principal, astfel cum sunt menționate la punctul 55 din prezenta hotărâre, nu este comparabilă nici cu termenul de 20 de zile în discuție în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Banco Español de Crédito (EU:C:2012:349), nici cu circumstanțele cauzei în care s-a pronunțat Hotărârea Aziz (EU:C:2013:164, punctele 57-59), în care acțiunea consumatorului îndreptată împotriva unor astfel de măsuri era sortită eșecului.
- 58 Pe de altă parte, pentru a proteja drepturile conferite consumatorilor de Directiva 93/13, statele membre au obligația printre altele, în temeiul articolului 7 alineatul (1) din această directivă, să adopte măsuri de protecție astfel încât să prevină utilizarea în continuare a unor clauze calificate drept abuzive. Aceasta se coroborează, de altfel, cu al douăzeci și patru aliniat al acestei directive, care precizează că, în acest scop, autoritățile judiciare și administrative din statele membre trebuie să aibă la dispoziție mijloace adecvate și eficiente.
- 59 Mai concret, potrivit jurisprudenței constante a Curții referitoare la principiul cooperării loiale, consacrat în prezent la articolul 4 alineatul (3) TUE, păstrând totodată posibilitatea alegerii sancțiunilor aplicabile pentru încălcările dreptului Uniunii, statele membre trebuie să se asigure în mod special că acestea au un caracter efectiv, proporțional și disuasiv (a se vedea în acest sens Hotărârea LCL Le Crédit Lyonnais, C-565/12, EU:C:2014:190, punctul 44 și jurisprudența citată).
- 60 În ceea ce privește caracterul efectiv și disuasiv, pe de o parte, observațiile scrise prezentate Curții de guvernul slovac precizează că, în cursul unei astfel de proceduri de executare extrajudiciară a unei garanții, instanța națională competentă ar putea, în temeiul articolului 74 alineatul (1) și al articolului 76 alineatul (1) din Codul de procedură civilă, să adopte orice măsură provizorie care interzice continuarea executării unei astfel de vânzări.
- 61 Pe de altă parte, astfel cum s-a amintit la punctele 31 și 32 din prezenta hotărâre, se pare că Legea nr. 106/2014 din 1 aprilie 2014, intrată în vigoare la 1 iunie 2014 și aplicabilă tuturor contractelor de constituire a unei garanții aflate în curs de derulare la această dată, ar fi modificat normele procedurale aplicabile unei clauze precum cea în discuție în litigiul principal. În special, articolul 21 alineatul (2) din Legea privind vânzările la licitație voluntare, în versiunea sa aflată în vigoare, ar permite instanței, în cazul contestării validității clauzei privind garanția, să declare nulitatea vânzării, ceea ce ar pune consumatorul, în mod retroactiv, într-o situație aproape similară cu situația sa inițială și, prin urmare, nu ar limita repararea prejudiciului acestuia, în cazul caracterului nelegal al vânzării, la o simplă compensație financiară.
- 62 În ceea ce privește caracterul proporțional al sancțiunii, trebuie să se acorde o atenție deosebită împrejurării că bunul care face obiectul procedurii de executare extrajudiciară a garanției în discuție în litigiul principal este bunul imobiliar care constituie locuința familială a consumatorului.
- 63 Astfel, pierderea locuinței familiale este nu numai de natură să aducă atingere în mod grav dreptului consumatorilor (Hotărârea Aziz, EU:C:2013:164, punctul 61), ci totodată pune familia consumatorului vizat într-o situație deosebit de fragilă (a se vedea în acest sens Ordonanța președintelui Curții Sánchez Morcillo și Abril García, EU:C:2014:1388, punctul 11).
- 64 În această privință, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a considerat, pe de o parte, că pierderea unei locuințe este una dintre cele mai grave atingeri aduse dreptului la respectarea domiciliului și, pe de altă parte, că orice persoană supusă riscului de a fi victima unei astfel de ingerințe trebuie în principiu să fie în măsură să solicite examinarea proporționalității acestei măsuri (a se vedea Curtea

Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea McCann împotriva Regatului Unit, nr. 19009/04, § 50, Curtea Europeană a Drepturilor Omului 2008, și Hotărârea Rousk împotriva Suediei, nr. 27183/04, § 137).

- 65 În dreptul Uniunii, dreptul la locuință este un drept fundamental garantat de articolul 7 din cartă care trebuie luat în considerare de instanța de trimitere în cadrul aplicării Directivei 93/13.
- 66 În ceea ce privește, mai concret, consecințele provocate de evacuarea consumatorului și a familiei acestuia din locuința care constituie reședința lor principală, Curtea a subliniat deja că este important ca instanța națională competentă să aibă la dispoziție măsuri provizorii care să permită să suspende sau să împiedice o procedură nelegală de executare ipotecară atunci când dispunerea unor astfel de măsuri se dovedește necesară pentru a garanta protecția efectivă urmărită de Directiva 93/13 (a se vedea în acest sens Hotărârea Aziz, EU:C:2013:164, punctul 59).
- 67 În prezenta cauză, posibilitatea instanței naționale competente de a adopta orice măsură provizorie, precum cea descrisă la punctul 60 din prezenta hotărâre, pare să fie în măsură să constituie un mijloc adecvat și eficace de a împiedica aplicarea în continuare a clauzelor abuzive, aspect care trebuie verificat de instanța de trimitere.
- 68 Din considerațiile precedente rezultă că dispozițiile Directivei 93/13 trebuie interpretate în sensul că nu se opun unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal, care permite recuperarea unei creanțe, întemeiată pe clauze contractuale eventual abuzive, prin executarea extrajudiciară a unei garanții care grevează bunul imobiliar dat în garanție de consumator, în măsura în care această reglementare nu face practic imposibilă sau excesiv de dificilă apărarea drepturilor conferite consumatorului de această directivă, aspect care trebuie verificat de instanța de trimitere.
- 69 Având în vedere răspunsul dat la prima parte a primelor trei întrebări, nu este necesar să se răspundă la cea de a doua parte a acestora, referitoare la impactul jurisprudenței rezultate din Hotărârea Simmenthal (EU:C:1978:49) asupra unei reglementări naționale care permite executarea unei garanții pe cale extrajudiciară.

Cu privire la a patra întrebare

- 70 Prin cea de a patra întrebare, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 4 din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că se opune unei clauze contractuale, care figurează într-un contract încheiat de un vânzător sau furnizor cu un consumator, deși conținutul acestei clauze rezultă dintr-o prevedere legislativă.
- 71 În acest sens, trebuie amintit mai întâi că împrejurarea că, pe plan formal, instanța națională a formulat o întrebare preliminară făcând trimitere la anumite dispoziții ale dreptului Uniunii nu împiedică Curtea să îi furnizeze toate elementele de interpretare care pot fi utile pentru soluționarea cauzei cu care este sesizată, indiferent dacă instanța menționată s-a referit sau nu s-a referit la acestea în enunțul întrebărilor sale. În această privință, revine Curții sarcina de a extrage din ansamblul elementelor furnizate de instanța națională și mai ales din motivarea deciziei de trimitere elementele de drept al Uniunii care necesită o interpretare, având în vedere obiectul litigiului (Hotărârea Vicoplus și alții, C-307/09-C-309/09, EU:C:2011:64, punctul 22 și jurisprudența citată).
- 72 În continuare, în măsura în care instanța de trimitere abordează pe larg excluderea din domeniul de aplicare al Directivei 93/13 a clauzelor contractuale care reflectă prevederi legislative de drept intern, trebuie să se considere că, deși în cererea de decizie preliminară nu se face trimitere la articolul 1 alineatul (2) din directiva menționată, această prevedere este vizată în mod implicit, dar necesar de cea de a patra întrebare preliminară. În consecință, trebuie să se considere că prezenta cerere de decizie preliminară vizează articolul 1 alineatul (2) din directivă.

- 73 În sfârșit, potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul exercitării competenței sale în materie de interpretare a dreptului Uniunii care îi este conferită de articolul 267 TFUE, Curtea poate să interpreteze criteriile generale utilizate de legiuitorul Uniunii pentru a defini noțiunea de clauză abuzivă (a se vedea în acest sens Ordonanța Pohotovost', C-76/10, EU:C:2010:685, punctul 60 și jurisprudența citată). Cu toate acestea, revine instanței de trimitere sarcina să se pronunțe, ținând cont de aceste criterii, asupra calificării concrete a unei clauze contractuale specifice în funcție de împrejurările proprii fiecărei spețe. În consecință, Curtea trebuie să se limiteze la a oferi instanței de trimitere indicații de care aceasta din urmă trebuie să țină seama pentru a aprecia caracterul abuziv al clauzei în discuție (Hotărârea Aziz, EU:C:2013:164, punctul 66 și jurisprudența citată, Hotărârea Kásler și Káslerné Rábai, EU:C:2014:282, punctul 45, precum și Ordonanța Sebestyén, C-342/13, EU:C:2014:1857, punctul 25).
- 74 Dacă articolul 1 alineatul (1) din Directiva 93/13 definește domeniul de aplicare al acestei directive, alineatul (2) al aceluiași articol prevede o excludere a clauzelor care reflectă acte cu putere de lege sau norme administrative obligatorii.
- 75 În această privință, guvernele slovac și german solicită Curții să răspundă în sensul că clauza contractuală în discuție în litigiul principal, mai precis vânzarea la licitație voluntară, se încadrează în această excludere. Comisia consideră că, dimpotrivă, efectul util al prevederilor Directivei 93/13 ar fi compromis dacă o ipoteză precum cea în discuție în litigiul principal ar fi acoperită de o astfel de excludere.
- 76 Curtea a avut deja ocazia să reitereze că articolul 1 alineatul (2) din Directiva 93/13 instituie o excludere din domeniul de aplicare al acesteia care vizează clauzele contractuale care reflectă acte cu putere de lege sau norme administrative obligatorii (a se vedea în acest sens Hotărârea RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, punctul 25).
- 77 Ca orice excepție, trebuie amintit, având în vedere obiectivul directivei respective, mai precis protecția consumatorilor împotriva clauzelor abuzive inserate în contractele încheiate de vânzători sau furnizori cu consumatorii, că aceasta este de strictă interpretare.
- 78 În speță, din Hotărârea RWE Vertrieb (EU:C:2013:180) rezultă că această excludere presupune îndeplinirea a două condiții. Pe de o parte, clauza contractuală trebuie să reflecte un act cu putere de lege sau o normă administrativă, iar, pe de altă parte, respectivul act cu putere de lege trebuie să fie obligatoriu.
- 79 În această privință, trebuie să se sublinieze că, pentru a stabili dacă o clauză contractuală este exclusă din domeniul de aplicare al Directivei 93/13, revine instanței naționale sarcina să verifice dacă această clauză reflectă prevederile din dreptul național care se aplică între părțile contractante independent de alegerea lor sau pe cele care sunt aplicabile *ope legis*, cu alte cuvinte în lipsa unui acord diferit între părți în această privință (a se vedea în acest sens Hotărârea RWE Vertrieb, EU:C:2013:180, punctul 26).
- 80 Având în vedere considerațiile precedente, trebuie să se răspundă la a patra întrebare că articolul 1 alineatul (2) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că o clauză contractuală, care figurează într-un contract încheiat de un vânzător sau furnizor cu un consumator, este exclusă din domeniul de aplicare al acestei directive numai în cazul în care respectiva clauză contractuală reflectă conținutul unui act cu putere de lege sau al unei norme administrative obligatorii, aspect care trebuie verificat de instanța de trimitere.

Cu privire la efectul prezentei hotărâri în timp

- 81 În cazul în care Curtea ar ajunge la concluzia că prevederile Directivei 93/13 trebuie interpretate în sensul că executarea unei garanții pe cale extrajudiciară, precum cea în discuție în litigiul principal, trebuie să fie precedată în mod obligatoriu de un control jurisdicțional, guvernul slovac solicită Curții să limiteze efectul în timp al prezentei hotărâri.
- 82 Având în vedere răspunsul dat primelor trei întrebări, nu este necesar să se răspundă la această cerere a guvernului slovac.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 83 Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților din litigiul principal, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

- 1) **Dispozițiile Directivei 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretate în sensul că nu se opun unei reglementări naționale precum cea în discuție în litigiul principal, care permite recuperarea unei creanțe, întemeiată pe clauze contractuale eventual abuzive, prin executarea extrajudiciară a unei garanții care grevează bunul imobiliar dat în garanție de consumator, în măsura în care această reglementare nu face practic imposibilă sau excesiv de dificilă apărarea drepturilor conferite consumatorului de această directivă, aspect care trebuie verificat de instanța de trimitere.**
- 2) **Articolul 1 alineatul (2) din Directiva 93/13 trebuie interpretat în sensul că o clauză contractuală, care figurează într-un contract încheiat de un vânzător sau furnizor cu un consumator, este exclusă din domeniul de aplicare al acestei directive numai în cazul în care respectiva clauză contractuală reflectă conținutul unui act cu putere de lege sau al unei norme administrative obligatorii, aspect care trebuie verificat de instanța de trimitere.**

Semnături